

werken, zijn 't geheel andere gevoelens en gewaarwordingen die met Pascha het hart beheerschen. Dan toch is het Paschen telken jare opnieuw een zich in Christus van den dood losmaken, om met Hem één, reeds in den strijd op aarde de zegepraal te genieten, die elk kind van God in 't geloof dank zij Jezus's verrijzenis, tegengaat.

Dr. A. K.

„Die ons de overwinning geeft“.

[PAASCHFEEST 1918.]

Maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus.
1 Cor. XV: 57.

In 't hart van wie nog waarachtig aan de Verrijzenis van den Heiland op den Paaschmorgen geloof, brengt die Paaschmorgen nog steeds een verfrissend gevoel van overwinning, van zegepraal en triomf.

O, Ge moogt er niet aan twijfelen, ook onder hen, die in Paschen schier eeniglijk den letemorgen begroeten, zijn er nog alomteverzoeken, die, hoe dan ook, aan een leven hiernaans gelooven, maar zulk op gis of gelooven draagt altoos een somber karakter. Er ontbreekt de zielsverheffing aan. Men gaat dan hiernaans een leven tegemoet, weinig verschillend van het leven, dat men hier doorworstelde. En daarom beziet zulk een verwachting niet, en kan ze geen heilige geestdrift wekken.

Als ge Paulus hoort, klinkt u een zoo geheel andere toon tegen. „Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning. Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus!“

Ook al gaan vele geloovigen nu niet zoo diep op het Paaschmysterie in, ze voelen zich toch telken jare opnieuw aangegrepen door die tijke opstandingsgedachte die door Jezus' verrijzenis hun als van kindertijd af in de ziel is ingeprent.

Voor al in de bange oorlogsjaren, die we thans te doorworstelen hebben, grijpt 't ons zoo aan, hoe drukkend, en soms zelfs hoe verpletterend de doodsgedachte is. En dit niet enkel als men zelf door den dood wordt aangegrepen, maar soms zelfs sterker nog als men hoort van die duizenden en tienduizenden die op het slagveld sneuvelen. Zulk een heerschen van den dood doet heel eenzaam samenvlechten, en ontlokt ons niet den lach van heilige vreugde, maar veel meer de klacht over jammer en ellende.

En daartegenover nu gaat er van het Pascha een opnieuw ons beziende ademticht uit. Hier is opstanding. Hier is triomf over den dood. Hier is een nieuw opwaken van een onzondig en eeuwig leven. En reeds die enkele toon van Paschen verwekt vreugde in het hart.

Het is zoo ten volle waar, wat de apostel ons tegenjubbelt, ons Pascha brengt ons de overwinningsgedachte.

Buiten het Paschen is heel ons leven in één gedachte van tegenslag en teleurstelling gewikkeld. Wel ging ons aanzijn als mensich uit van een bezielend ideaal, gelijk het ons in het Paradijs vóór den zondval was ingeprent, maar deze ideale bezieling werd door den val als uitgedoofd, en voor de vreugde van 't één zijn met God trad de sonderheid van een gebroken en onheilig leven in stede.

Nu kon dit niet anders. De zonde moest de ellende na zich slepen, of de eere Gods zou zijn prijsgegeven. Maar toch, er bleef hierbij een kwelling, die niet te lenigen was.

Beroekent iemand zich door onvoorzichtigheid een kwetsuur, een breuk, een wonde die doodlijk scheen, zoo geeft toch de komst van den Christus hem allicht nog hoop van redding. En komt dan de medicijnmeester, en wordt de krankheid gestuit en mag het bloeden van de wonde ten leste ophouden, dan is er dank en jubel, en wordt het leven daarna komt, weer met vreugde tegemoet gezien. Alleen er bleef een verzakking, er bleef een gekrentheid over. En dit is dan oorzaak dat de vreugd niet volkomen kon zijn en de vreugde toch stand houdt.

En zoo is het in ons godsdienstig leven, indien ge buiten Christus rekest.

Onder alle volken schier zijn er wijsgeeren en priesters opgestaan, die veel zondig gestuit en veel nobels verwekt hebben. Alleen maar, de aldus geboden hulpe werkte slechts voor een tijt, en straks keerde de zedelijke jammer in 't volkenleven terug.

Doch juist hierin ligt dan ook de triomf van ons Pascha. Wat in de verrijzenis van den Christus ons toekomt, is niet de tijdelijke genezing van de wonde, niet de tijdelijke herstelling van de breuke, maar de algeheele levensvernieuwing, het principieel bezwern van wat met den jammer der ellende ons voor eeuwig bedreigde. Waar de kracht van Jezus verrijzenis in onze ziel mag tintelen, is voor eeuwig het bederf en het verderf bezworen. Daar zien we, over ellende en dood heen, ons reeds nu in 't zalige der eeuwige toebereiding jubelen.

Wie vast met de ziel in het geloof aan Jezus' verrijzenis mag staan, hoort nu reeds van verre het jubel, waarmee Gods engelen hem straks na zijn wegsterven van deze aarde aan de poorten van het Vaderhuis begroeten zullen.

Wat in ons Pascha zoo bekoort is, dat het voor de geloovigen niet alleen de mogelijkheid, maar de zekerheid, en de zekerheid niet van een gedeeltelijke, maar van een volstrekte overwinning waarborgt.

Bij bangen strijd kan er een worstelen zijn om te overwinnen. Dat men voelt, ik kan ondergaan en het verliezen, maar toch ook is er een mogelijkheid van triomf, dat men er zijn leven aan wijdt, en het uiterste beproeft, om de overwinning deelachtig te worden. Doch zoo is het hier niet. Wie de aansluiting aan den verzen Heiland in zijn ziel gewaar wordt, is van de eindoverwinning ten volle verzekerd; die leeft nu reeds in de hem toemaderende zegepraal in; en die smaakt nu reeds het zoete en zalige van den triomf die eens zijn deel zal zijn.

Het hangt niet aan hem zelf. In zichzelf zou hij op den eigen dag reeds weer bezwijken, maar in zijn band aan Jezus ligt de zekerheid van zijn heil. Het is bij hem niet: zoo als het Jezus verging, zal 't ook mij vergaan. Jezus is hem niet maar het voorbeeld en het toonbeeld van de heerlijke mogelijkheid, die zich ook voor hem ontvult; het is alleen de band aan Jezus waarin zijn heil ligt. Het is Jezus' verrijzenis die tezeggen, dat Jezus' reddende hand zich ook naar hem kon uitstrekken. Het is een verzen Heiland die aan de rechterhand Gods gezeten, zijn oog ook op hem richt, hem kent, en voor hem bidt, en die in 't bachelijke oogenblik, als ook hij eenmaal uit het tijdelijke in het eeuwige overgaat, hem met zijn reddende genade omarmen-

len zal en de poorte van het Vaderhuis voor hem zal ontsluiten.

Voor al op het Pascha nu dringt zich die zekerheid van de ons toebeschikte genade en de niet te verwoesten vastheid van het heil dat ons voor eeuwig wacht, aan de geloovigen op. Toen Jezus op aarde was nedergedaald om ons heil te bevestigen, heeft de zondige mensch, heeft de vergiftigde wereld, en heeft Satan in zijn demonisch woen, niets ongedaan gelaten, om de redding, die Jezus aan Gods niverkoren brengen kwam, te verwijderen. Het doel van Jezus zending moest te niet gedaan worden. Niets werd onbeproefd gelaten om de komst van den Zaligmaker te doen mislukken.

Ten slotte scheen die toeged aan ook gelukt. Golgotha is een ontzettende triomf van den Boze geweest. Het scheen nu metterdaad, alsof onze redding was afgesneden. En toen Jezus tenslotte den geest gaf, en zijn verstorven lichaam in Nicodamus' grafkelder werd uitgedragen, moet er onder de ijverars in het Sanhedrin en in de wereld der demonen wel een jubelen geweest zijn, waarin 't geloof aan volkomen zegepraal zich uit zocht te spreken.

't Scheen nu alles gelukt wat men tegen Jezus bedacht en verzonnen had, want op één ding, op de verrijzenis van het slachtoffer, hadden de ijverars in het Sanhedrin niet gerekend. Ze dachten aan geen opstanding. Ze hadden geen vermoeden, hoe zwak ook, dat uit den dood het leven, en 'dan in heerlijkheid, op kon komen.

En daarom is, toen dit leven uit den dood toch kwam, die Verrijzenis van Jezus de bron van onzen eeuwigen jubel geworden.

Gode zij dank, die ook ons de overwinning gegeven heeft door Jezus Christus onzen Heere!

Dr. A. K.

Amsterdam, 29 Maart 1918.

Na dat we den lijdensweg, die van Gethsemané tot het sombere Kruis van Golgotha voert, in deze weken hebben afgewandeld, komt thans de Paaschmorgen ons weer de blijde tijding brengen, dat de Christus waarlijk is opgestaan. En al is elke Zondag aan de herdenking van Christus opstanding gewijd, toch spreekt dit feit op den Paaschmorgen nog zooveel sterker tot het hart, omdat we, na met de weenende vrouwen naar het graf te zijn opgegaan, daar bij het doorbreken van de zon de overwinning van den Levensvorst aanschouwen, die van de banden des doods niet kon gehouden worden.

Ook de treffende symboliek in de natuur werkt tot die blijde feestviering mede. Zoo is het met ons Kerstfeest, als het weer opkomen van het zonlicht na den donkeren winter ons teekent, hoe God de Heere na eeuwen van donkerheid ons bezocht heeft met den Opgang uit de Hoogte door ons het Kindeke te schenken, dat de Zonne der gerechtigheid voor ons wezen zal, onder wiens vleugelen we genezing vinden van de krankheden onzer ziel. En zoo is het ook met ons Paaschfeest. Na den langen winterslaap, waarin het alles verstorven en dood scheen, ontwaakt nu met de Lente het leven der natuur weer, bot het jonge groen weer aan de twijgen uit, zingen de vogelen hun lentelied, stroomen nieuwe levenskrachten ons door het bloed en deelt zoo de natuur in het opstandingsfeest der Christelijke Kerk.

Maar des te schriller wanklant vormt met het feit van Christus' verrijzenis uit den dood, wat thans op het wereldtooneel zich afspeelt. Daar viert de macht van vernieling en verwoesting haar hoogtij, nu de schriklijkste en bangste worsteling van den volkerenoorlog is aangebroken, die thans bijna vijf jaren lang Europa teistert. Steden en dorpen worden platgesloten of verbrand; het land in een woestijn veranderd; miljoenen legers botsen tegen elkander; het kanongebulder loeit door de lucht; de slagvelden zien rood van menschenbloed; bij honderd-duizenden worden ze verminkt, vaneengereten, gedood, de jonge mannen, die de trots en hoop der naties waren. En hoe ook de uitkomst van dezen slag moge wezen, of Duitsland dan wel Engeland triomfeert, dit Paaschfeest zal in de historie met bloedroode letteren geteekend staan. Op dezen Paaschmorgen wordt geen engelengroet beluisterd, die van vrede spreekt, maar daverf uit de diepte op de schaterlach der hel. Geen vriendelijke morgenzon breekt de nevelen, om het ledige graf van den Overwinnaar over den dood ons te doen aanschouwen, maar de duisternis doet al dichter om dit Calvarie, waar de menschheid, uit duizend worden bloedend, genageld hangt aan het oorlogskruis. De aarde rondom dat kruis is niet een lentehof, waar de bloesems ontkiemen, maar een Akeldama, een akker des bloeds. De Engel des verderfs, die eens op het Pascha in Egypte alle eerstgeboornen sloeg, trekt opnieuw, bode van het wraakgericht Gods, door alle landen heen en slaat met het felle zwaard meer dan de eerstgeboornen der volkeren. Zoo schijnt op dit Paaschfeest niet het Leven, maar de Dood te triomfeeren. En de bange vraag klimt in het harte op, of het einde niet de ondergang dezer wereld en een reuzengraf voor de verdwaalde menschheid wezen zal?

Maar hoe schrikkelijk het contrast is tusschen het Paaschfeest en de werkelijkheid om ons heen, toch mag dit de heerlijke betekenis van het Paaschwonder voor ons zielsoog niet verduistern. De rechtvaardige zal door het geloof leven. En dat geloof richt zich niet alleen op het verleden, om het feit te herdenken, dat Christus uit den dood herrezen is, maar het ziet in die verrijzenis van ons heerlijk Hoofd de overwinning van het leven, dat uit God geboren is, en dat uit Hem telkens weer uitstroomt in de harten der zijnen. Het: Ik leef en gij zult leven! klinkt daarom ook op dit Paaschfeest als psalm des levens uit de groeve des doods ons tegen en profeteert ons, hoe eens de laatste vijand, de dood, zal worden te niet gedaan en dan het groote opstandingsfeest der

menschheid komen zal. De gerichten en oordeelen, die over de aarde heengaan, zijn niet de stervensmart van een ondergaande wereld, maar de barensweeën van het nieuwe leven, waarop de wedergeboorte aller creatuur volgen zal. Zoo kan het Opstandingsfeest van onzen Heiland ook in deze donkere en droeve tijden toch weer hoop en moed instorten in onze ziel.

Geen willekeur.

Men vraagt ons, of belijden de leden der Gereformeerde Kerk, wanneer ze met een kerkelijke attestatie naar elders verhuizen, zich dan kerkelijk mogen aansluiten bij een gemeente, waartoe zij burgerlijk niet behoren, ook wanneer in hun eigen burgerlijke gemeente een Gereformeerde Kerk gevonden wordt, waarin geregeld Bediening des Woords en der Sacramenten plaats vindt, en voorts of een Kerkeraad in zulk een geval deze attestatie mag aannemen en zulke leden als leden zijner Kerk mag boeken?

Ons antwoord daarop is, dat zulk een handelwijze zeker niet van willekeur is vrij te pleiten, ingaat tegen de kerkelijke orde en daarom ook door de Kerken, welk ook aangaat, niet in de hand mag worden gewerkt. Indien elk lid naar eigen willekeur zich zou kunnen voegen bij een naburige Kerk, om daarvan lidmaat te worden, dan zou de plaatselijke Kerk geheel ontbonden kunnen worden en te niet gaan.

Het feit, dat we ons ergens metterwoon vestigen, is niet toevallig, maar staat onder de voorzienigheid Gods, die, gelijk de Schrift zegt, onze woonplaats verordeneerd heeft. En waar God de Heere nu wil, dat op deze plaats Zijne Kerk tot zichtbare openbaring zal komen daar behooren alle geloovigen, die op zulk een plaats wonen, zich ook bij de Kerk te die plaats aan te sluiten en niet bij een Kerk in een andere plaats. Geldt dit van degenen, die op zulk een plaats wonen, dan geldt dit evenzeer van degenen, die er zich later metterwoon vestigen. De brieven van de Apostelen, die gericht zijn aan de geloovigen op een bepaalde plaats (Corinthe, Rome, Thessalonica) gaan uit van de onderstelling, dat al de geloovigen, die daar wonen, een plaatselijke Kerk vormen. Dat een geloovige, die te Rome woonde, lid zou wezen van de Kerk in Corinthe, is een ondenkbaar iets. De Apostel zou, wie zulk een extravagantie wilde, hebben toegevoegd, dat God een God van orde is ook in de gemeente. Het is daarom natuurlijk ook ongeoorloofd, dat een Kerkeraad zulk een attestatie zou aannemen en als lidmaat zou inschrijven, wie tot een naburige Kerk behoort. Zulk een Kerkeraad zou daarmee ingrijpen in de rechten van deze andere Kerk en zich schuldig maken aan wat de Apostel Petrus noemt „het zich bemoeien met een anders doen“, of gelijk er eigenlijk staat: het zich een geestelijke opzicht aanmatigen over degenen, die niet onder ons gesteld zijn. (1 Petrus 4: 15). Mocht zoo iets voorkomen, dan zou de Kerkeraad, die door zulk een ingrijpen in zijn rechten verongelikt werd, zich op de meerdere vergaderingen hebben te beroepen. De kerkelijke grenzen zijn niet door iedere Kerk, maar door de Kerken gemeenschappelijk vastgesteld en kunnen daarom door één Kerk niet eigenmachtig gewijzigd worden. En het opzicht over degenen, die binnen de grenzen dezer Kerk wonen, is aan den Kerkeraad van die plaats en aan hem alleen toevertrouwd.

Natuurlijk kunnen er gevallen voorkomen, waarin de zogenaamde kerkelijke grenzen van een gemeente tot moeilijkheden aanleiding geven. Wanneer de grens zóó loopt, dat degenen, die vlak bij een naburige kerkgebouw wonen, daardoor verplicht zouden worden uren te wandelen om naar het eigen kerkgebouw te gaan, dan is er reden om zulk een gedeelte van de gemeente aan de naburige Kerk ter verzorging toe te vertrouwen. Maar dit moet dan altoos geschieden door wederzijdsch goedvinden van de daarbij betrokken Kerkeraaden, desnoods door uitspraak van de Classis, wanneer er geschil bestaat, maar het mag niet geschieden doordat de één Kerkeraad ingrijpt in het rechtsgebied van den anderen Kerkeraad en de leden, die daar wonen, onder zijn toezicht neemt, zonder dien Kerkeraad daarin te kennen.

De eenige uitzondering, die onze Generale Synode op dezen regel heeft toegepast, is, dat met het oog op saamsmelting der beide Kerkengroepen aan ieder, die vroeger tot een naburige Christelijk Gereformeerde (of Nederduitsch Gereformeerde Kerk) behoorde, de vrijheid is gegeven om bij deze Kerk te blijven behoren, ook al bestond er of al werd er later een Gereformeerde Kerk op zijn plaats geïnstituëerd. Dit gold echter alleen voor de personen, die reeds bij deze Kerk waren aangesloten door belijdenis des geloofs, maar niet voor de kinderen uit zulke gezinnen geboren. Het is echter de vraag, of deze voorlopige uitzonderingsmaatregel thans nog reden van bestaan heeft, nu de vereniging der Kerken reeds meer dan een kwart eeuw geduurd heeft en de beide groepen geheel saam zijn gaan leven. En in elk geval geldt deze uitzondering alleen voor degenen, die er reeds woonden, niet voor degenen, die er zich metterwoon komen vestigen.

Ons antwoord aan Dr. Buizer.

XI.

De Dortsche Synode heeft nog meer gedaan dan door haar samenstelling praktisch te toonen, dat zij op het breede en katholieke standpunt van Calvijn is blijven staan; zij heeft ook over het thans door Dr. Buizer ingediende gravamen tegen de Belijdenis reeds een uitspraak gedaan.

Zooals Dr. Buizer zelf in een naschrift verklaarde, is hij na de indiening van zijn gravamen tot de voor hem verrassende ontdekking gekomen, dat ook van dit gravamen het woord van den Prediker gold: er is niets nieuws onder de zon, aangezien reeds vóór hem door anderen dezelfde bezwaren tegen deze Artikelen van onze Belijdenis waren ingebracht.

Metterdaad heeft Dr. Buizer volkomen gelijk, dat zijn gravamen niet nieuw is. Het is zelfs veel ouder dan hij meent. Het werd reeds drie honderd jaar geleden op de Synode van Dordt ingediend.

En wel door de Remonstranten. Slaat men toch de aanmerkingen op, die de Remonstranten op de Confessie hebben ingeleverd, toen het vraagstuk van de revisie der Geloofbelijdenis aan de orde kwam, dan vindt men bij Artikel XXVIII en XXIX dezelfde bedenkingen door hen ingebracht als thans door Dr. Buizer. Natuurlijk zijn die bedenkingen niet in dien scherpen vorm gesteld, waarin Dr. Buizer dit deed. De Remonstranten waren uiterst voorzichtig; ze beweerden niet dat wat de Confessie leerde in strijd was met den geest van Christus; ze deden alleen vragen. Maar deze vragen, hoe schijnbaar onschuldig ook geformuleerd, hadden geen ander doel, dan om dit stuk onzer Belijdenis in een hatelijk daglicht te stellen en daaruit dezelfde consequenties af te leiden die Dr. Buizer daaruit trok.

Zoo maakten de Remonstranten bij Artikel XXVIII, evenals Dr. Buizer, bezwaar tegen de uitdrukking, dat buiten deze Kerk geen zaligheid is. Zij vragen: waar in dit Artikel gesproken wordt over den plicht van ieder om zich bij de ware Kerk te voegen en in dit Artikel dus blijkbaar gehandeld wordt niet over de onzichtbare, maar over de zichtbare Kerk, hoe kan hier dan gezegd worden, dat buiten deze Kerk niemand zalig kan worden?

En evenzoo maken zij bezwaar tegen hetgeen in Artikel XXIX geleerd wordt aangaande de ware en de valse Kerk en de kenteekenen, waaraan beide te onderscheiden zijn, want zij vragen: of hier met de ware Kerk alleen bedoeld is een zoodanige Kerk, die geheel zuiver is en in allen deele zoo is ingericht als het behoort, en zoo ja, hoe dan te oordeelen is over de Zwitsersche Kerken, die geen kerkelijke tucht hebben, en evenzoo over de Lutherische Kerk, wier leer op sommige punten door ons wordt afgekeurd en wier opvatting en wijze van bediening van het Avondmaal niet overeenkomt met hetgeen in onze Kerken geldt? (*Acta et scripta Syn. Dordt. Ministr. Rem. p. 96 van de scripta historica*). Blijkbaar wilden de Remonstranten dus, evenals Dr. Buizer, uit dit Artikel afleiden, dat de Gereformeerde Kerken zich zelf als de alleen ware Kerk beschouwden en alle andere Kerken, die in de leer of de oefening der tucht van haar afweken, als valse Kerken veroordeelden.

De Synode van Dordt heeft over deze „bedenkingen“ niet zeer gunstig geoordeeld. Ze maakten blijkbaar op haar den indruk, dat de Remonstranten haar voor den gek wilden houden. De afgevaardigde der Zwitsersche Kerken noemde deze bedenkingen „lichtzinnig“ en de Engelsche theologen waren nog scherper in hun oordeel, want zij vonden dat wat de Remonstranten hadden ingeleverd was: „poor impertinent stuff“. De Synode vond het dan ook blijkbaar beneden hare waardigheid om op deze vragen nader in te gaan. Ze heeft alleen, na van deze bedenkingen kennis te hebben genomen, eenparig verklaard, dat in de Confessie der Nederlandse Kerken niets gevonden werd dat met Gods Woord in strijd is. En de buitenlandsche Godgeleerden voegden daaraan de bede toe, dat de Nederlandse Kerken deze belijdenis ongeschonden bewaren mochten tot de wederkomst van Christus.

Het gravamen van Dr. Buizer is dus niet alleen zeer oud, maar het is door de meest beroemde onzer Synodes reeds behandeld en als onjuist ter zijde gelegd. Er was, zoo verklaarde de Synode kort en bondig, niets in de Confessie wat in strijd was met Gods Woord, ook niet in Artikel XXVIII en Artikel XXIX onzer Confessie. Natuurlijk is daarmee niet bedoeld, dat de Confessie niet voor verbetering vatbaar was. De Synode zelf heeft een Confessie benoemd om den tekst onzer Confessie te herzien en te verbeteren, en deze Commissie heeft hij dien arbeid wel degelijk met sommige opmerkingen van de Remonstranten rekening gehouden. Maar bij Artikel XXVIII en XXIX is dit niet geschied, omdat de Synode de opmerkingen door de Remonstranten bij deze Artikelen gemaakt, geheel ongegrond achtte.

Heeft de Synode van Dordt het dus beneden haar waardigheid geacht, om op deze bedenkingen der Remonstranten dieper in te gaan, omdat ze meende, dat het voor ieder wel duidelijk was, dat deze bedenkingen op louter misverstand en verkeerde uitlegging van onze Confessie berustten en geen ander doel hadden, dan door allerlei onjuiste gevolgtrekkingen de Confessie onzer Kerken in een hatelijk daglicht te stellen, toch zijn deze bedenkingen wel door een onzer Gereformeerde Theologen beantwoord geworden. Want toen Maresius

*) Aangezien meermalen de voorstelling wordt gegeven, als zou de Dortsche Synode bij haar revisie van de Confessie de Artikelen, die over de Kerk handelen, buiten bespreking hebben gesteld en dus het bevel op de uitspraak der Synode gedaan onjuist zou wezen, mag hier wel worden opgemerkt, dat deze voorstelling onjuist is. Toen allen Art. XXX-XXXII buiten geding bleven, omdat deze handelen over de Regering der Kerk en men daarover geen moeite wilde maken met de Engelsche theologen. Maar de daaraan voorafgaande artikelen Art. XXVII-XXIX die over de Kerk in 't algemeen handelen, zijn wel degelijk op de Synode voorgelezen, evenals de bedenkingen door de Remonstranten er tegen ingebracht, en de Synode heeft deze artikelen opnieuw bekrachtigd.

zijn beroemde verklaring van onze Geloofbelijdenis schreef, heeft hij deze bedenkingen wel degelijk onder de oogen gezien. Hij begint met te zeggen: „De Remonstranten willen ons door overrechten opmerkingen op deze Artikelen, waarvan zij de leer met alle kracht en ijver trachten door te halen, bij de ooren trekken. Maar hoewel in het algemeen geldt, dat een zot meer vragen kan doen dan tien wijzen beantwoorden kunnen, toch zijn de vragen, die de Remonstranten hier stellen, niet van zooveel gewicht, of het zal gemakkelijk vallen hen te beantwoorden.“ (Exegesis Symboli p. 419). En dan toont hij telkens aan met een *falsum est*, d.w.z. *het is onwaar*, hoe hetgeen de Remonstranten uit deze Artikelen willen afleiden, nooit aldus door onze Kerken is bedoeld. Hij doet dit eerst bij Artikel XXVIII, waar hij verklaart in welken zin het bekende axioma dat buiten de Kerk geen zaligheid is, hier wordt aangehaald, en verklaart dan dat dit in eigenlijken zin niet op de onzichtbare Kerk en slechts in afgeleiden zin op de zichtbare Kerk, in zooverre de zichtbare Kerk en de prediking van het Woord dient om de onzichtbare Kerk te vergaderen (p. 394). En evenzoo verklaarde hij bij Art. XXIX, dat het onwaar is, dat hier onder de ware Kerk alleen zou te verstaan zijn de Kerk, die geheel zuiver was en in alle deelen zoo ingericht als het behoort, want dat van den beginne af alle Gereformeerden erkend hadden, dat onder de particuliere Kerken de eene meer, de andere minder zuiver was en dat ze deze Kerken toch als ware Kerken hebben erkend; en dat het daarom een geheel onjuiste gevolgtrekking van de Remonstranten was, dat een Kerk om eenig gebrek in de leer, de tucht, de orde of de ceremoniën niet door ons als een ware Kerk zou worden beschouwd, of door ons geleerd zou worden, dat in haar gemeenschap niemand de zaligheid kan verkrijgen (p. 420).

En met verontwaardiging komt Maresius er dan tegen op, dat de Remonstranten uit dit artikel hadden afgeleid, dat onze Kerken de Zwitsersche Kerken die geen kerkelijke tucht hadden, of de Lutherische Kerken voor valse Kerken zouden houden. Wat de Zwitsersche Kerken betreft, toonde hij aan, dat al hebben deze Kerken geen kerkelijke tucht in eigenlijken zin, er toch wel degelijk tucht geoeft wordt door de Christelijke Overheid (p. 421). En al stemde hij toe, dat het vraagstuk moeilijker is bij de Lutherische Kerken, vooral omdat enkele Lutherische theologen zoo heftig tegen onze Gereformeerde Kerken optraden, toch merkt hij op, dat onze Kerken deswege nooit de Lutherische Kerk als zoodanig voor een valse Kerk hebben verklaard, zooals wel daaruit bleek, dat de Gereformeerde Kerken in Duitschland, evenals Calvijn zelf dit gedaan had, de Augsburgsche Confessie ondertekend hebben en steeds hebben erkend, dat de Lutherische Kerk, zoowel wat de hoofdwaaarden der religie betreft als wat de verwerping van de anti-christelijke macht van den Paus aangaat, met onze Kerken geheel eenstemmig dachten (p. 422, 423).

Het historisch gedrag kan hierna als gesloten worden beschouwd. Want al zou het ons niet moeilijk vallen, getuigenissen aan te halen van onze beste Theologen, van den edelen en iersich-gezinden Julius af tot de Moort toe, die de achtbare zij onzer Theologen sluit, waaruit blijkt, dat zij nooit een andere opvatting van dit leerstuk onzer Kerk hebben gehad dan hierboven is weergegeven, we mogen niet te veel van 't geduld onzer lezers vergen. Wat we aanhaalden was ook volkomen voldoende om te bewijzen dat het gravamen, door Dr. Buizer tegen onze Confessie ingediend, op een misvatting berust. Wat hij aan de Confessie toedicht, is nooit door onze Kerken bedoeld geweest.

Nu duidt men deze misvatting aan Dr. Buizer niet te euvel. Het is geen theoloog, maar een philoloog, en bewoog zich op een voor hem geheel vreemd terrein. Zelfs kan tot zijn verontschuldiging strekken, dat enkele gezaghebbende Theologen van onzen tijd door ietwat onvoorzichtige uitspraken er toe meegewerkt hebben om hem op dit dwaalspoor te brengen. Alleen, laat Dr. Buizer zich nu niet verschuilen achter deze „Theologen“. Wat Gomarus op de Dortsche Synode aan den Engelschen Bisschop toevoegde, dat niet met autoriteiten, maar met argumenten gestreden moet worden, geldt ook hier. De vraag, wat onze Kerken met hare Confessie bedoeld hebben, kan niet beslist worden door een beroep op wat Theologen uit onzen tijd zeggen, maar door getuigenissen uit de historie alleen.

Dat we zoo uitvoerig die getuigenissen hebben meegedeeld, was echter niet alleen om Dr. Buizer te overtuigen van de ongegrondheid van zijn gravamen, maar vooral om de smet af te wischen, die door dezen aanval op het eereschild onzer Gereformeerde Kerken was geworpen. We hebben onze Gereformeerde Kerken van harte lief, zooals een kind zijn moeder liefheeft, en al zijn we voor de gebreken van deze Kerken niet blind, toch mag daarom de blaam niet op haar blijven rusten, alsof zij zoo enghartig en bekrompen over dit vraagstuk hebben geoordeeld als Dr. Buizer dit voorstelde in zijn gravamen. Vooral wanneer men hetgeen onze Gereformeerde Kerken in dit opzicht geleerd hebben, vergelijkt met het dogma van de Roomsche Kerk en met de onverdraagzaamheid van de Lutherische theologen, dan is er veel meer reden om er trotsch op te wezen, dat onze Gereformeerde Kerken van Calvijn af een zooveel breeder, en zoo echt-katholiek standpunt hebben ingenomen.

Daarmede is natuurlijk niet gezegd, dat er ook in dit opzicht geen verdere ontwikkeling heeft plaats gegrepen. Wanneer zelfs een man als Voetius nog oordeelt,